

## ELŐLJÁRÓBAN

A **Párbeszéd alábbi száma tematikus módon az iskolai szociális munkáról** (újabb jogszabályi fogalom használatával az óvodai és iskolai segítsérről) **szól**. A nemzetközi szociális munka gyakorlatában már a 20. század elejétől létezik az iskolákban folyó szociális munka, különösen az Egyesült Államokban, Kanadában, de egyes európai országokban is, így például Németországban és az Egyesült Királyságban. A hazai szociális szakmában az iskolai szociális munkára vonatkozó kezdeményezések a '90-es évek második felében indultak el, de a különböző tanácskozások, állásfoglalások, publikációk, a kidolgozott koncepciók és az alkalmazott modellek, a létrehozott egyesületek tevékenysége, a megvalósított projektek ellenére a források és a megfelelő jogszabályi környezet hiánya miatt nem tudott meggyökeresedni e tevékenység. A 2018. évi „újra bevezetését” nem szükséges indokolni, hiszen a gyerekek, a tanárok és a szülők által iskolákba bekerült, vagy ott kitermelődött szociális problémák, konfliktusok (tanulási nehézségek, a gyerekek veszélyeztetése, bántalmazása, a gyerekek közötti, a tanárok és a gyerekek közötti erőszak, agresszió, a bulying stb.) nem, hogy csökkentek volna, hanem ezek és következképp az esélyegyenlőtlenségek jelentős mértékben növekedtek az elmúlt 15-20 évben.

Az iskolában dolgozó szociális munkások identitását, kompetenciáit, tudását, képességeit, attitűdjeit, autonómiáját és felelősségét alapvetően a szociális munka értékrendszere, a társadalomban betöltött funkciói határozzák meg, amelyek egyértelműen megfogalmazódnak a szakma globális definíciójában és a hazai szociálismunkás-képzés képzési és kimeneti követelményeiben. A szociális munkások egy része a jelen gyakorlatában idehaza a személyi és tárgyi feltételek szűkös volta miatt elsősorban harmadfokú prevenciókat, vagy tűzoltást végeznek a már létező és a gyakran elfojtott problémák, konfliktusok, nélkülözések, kiszolgáltatottság későbbi káros hatásainak csökkentése, vagy megakadályozása érdekében. Remélhetően az iskolai szociális munkások rendszerszerű alkalmazásával az elsődleges és másodlagos prevenció felé is elmozdulhat a szolgáltatás. Azaz, hogy e szakember ökológiai, vagy holisztikus szellemisséggel segítsen valamennyi kliensének a küzdelmet vállaló magatartás kialakulásában, higgyen a változtatás, az egyének és a környezete közötti tranzakciók lehetőségében és erejében, a különbözőség értékeiben.

Az iskolai szociális tevékenység sajátos lényege, hogy a szociális munkásnak az iskola egész rendszerével kell foglalkoznia; így a légkörével, a pedagógiai programjával, a gyerekek egymás közötti, a pedagógusok és gyerekek, a pedagógusok és szülők közötti viszonyokkal, a nevelés stílusaival, a tanulás-irányítás módjaival stb. A gyerekeken túl a felelős személyekkel kifejezve: a pedagógusokkal, a szülőkkal, továbbá az iskola környezetében működő más intézményekkel, civil szervezetekkel, a helyi közösségekkel és más szakmák képviselőivel. Különösen azokkal, akik, és amelyek hajlandók és képesek a partneri és szakmaközi (interprofesszionális) együttműködésre, így a gyermekorvosokkal, a védőnőkkel, az iskolapszichológusokkal, a rendészet, a gyámügyi igazgatás, a művelődés különböző szakembereivel stb. Az iskola helyzetének, változásainak, polgárainak, működésének, sajátosságainak, diszfunkcióinak és erőforrásainak alapos megismerése alapján elsősorban

természetesen a pedagógusokkal és az iskola-vezetéssel kell dolgozniuk, törekedniük kell tevékenységük megismertetésére, elfogadására, bizalmi viszony kialakítására, az együttműködés különböző formáinak kialakítására. Ez tehát az iskolai szociális munkások kulcs- és vezérlő szerepe. Különleges, fontos, motiváló, facilitáló, katalizáló, rendszerekben gondolkodó, nélkülözhetetlen szakember, akinek terepe döntően az iskolában és a helyi közösségi térben van, még akkor is, ha a gyermekjóléti szolgálat alkalmazottja. A célcsoportok és a szakmai professzionalizáció szempontjából semmiképp sem lenne szerencsés, ha az „új” munkakörben dolgozó leendő szociális munkások a fenyegetések, a szankcionálások, a gyerekek védelembe vételének adminisztrációjában egyoldalú hatósági, vagy az elsősorban pedagógus szerepekkel bírnának (mert utóbbira lehetőséget adnak az alkalmazás jogszabályi kritériumai), következésképp a megtanult tehetetlenség kilátástalanságába süllyednének és ez újabb diszfunkciók kialakulását eredményezné.

E lapszámban a teljesség igénye nélkül megpróbáltunk olyan tanulmányokat, cikkeket válogatni és bemutatni, amelyek e tevékenység definiálása, alapelvei és irányzatai mentén, az iskola-változó szerepeire reflektálva kívánnak útba igazítást adni a már iskolai szociális munkásként működő szakembereknek, és többnyire az újonnan belépő kollégáknak. Az írások között vannak a bevezetés előkészítésével kapcsolatos tevékenységet és kutatást bemutató, illetve a kritikus pontjaival foglalkozók is. Remélhetően sok ötletet lehet hasznosítani az egyes írásokban szereplő metodikai példákból. A korábbi hazai és külföldi tapasztalatokra való visszatekintés, továbbá a repertórium és a recenzió is minden bizonnyal érdeklődést kelt és további fogódzókat nyújt az olvasó számára.

*Budai István*  
*a lapszám szerkesztője*